RPD
Dir. S
Afd. M

Auteur: Taeke de Jong
Paraaf Hoofd Afdeling:

Notitie nr. 17
Datum: 28 juni 1978
Bestemd voor:
Afd. M
Nassuth
Reckman
Maas
Bach Auteur 10 x

Onderwerp: De bijlagen bij het Toegepast onderzoek milieudifferentiatie.

Doel: Bespreking met de begeleidingscommissie TMD op 23 aug. 1978 14.00 u.kr.61

Inleiding

De bijlagen kunnen een belangrijke rol spelen als beknopt naslagwerk voor de essentiële punten uit het betoog van het Fundamenteel onderzoek milieudifferentiatie.
Op pag. 2 t/m 8 is de "potentiële inhoud" van het A t/m het F-niveau weergegeven. De "secundaire variabelen" bij een bepaald niveau, zijn die variabelen die in het FMD bij andere schaalniveaus genoemd zijn, maar volgens de lijst op pag. 60 t/m 62 ook op het desbetreffende schaalniveau kunnen worden gevariëerd.
Op pag. 9 is nog eens een hergroepering gemaakt van de in het FMD genoemde spreidingstoestanden als vormen van substantiële morfologische differentiatie, waarbij aan de "differentiatieprincipes" van ruimtelijke geleding en excentriciteit het principe van de "langwerpigheid" is toegevoegd (een naamgeving die voor verbetering vatbaar is).
Op pag. 10 en 11 is, geïnspireerd door de oppositie van professor Sikkema bij de promotie, nog eens een herformulering gegeven van het probleem dat in het FMD in paragraaf 5.6 (De verscheidenheid in contourvormen) gesteld is.
Op pag. 12 t/m 14 is een samenvatting gegeven van de structurele differentiatie zoals die in het FMD is geformuleerd.
Op pag. 15 t/m 19 wordt de functionele, en op pag. 20 en 21 de intentionele differentiatie behandeld.

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET A-NIVEAU (ca. 300 m.)

bedekkingsgraad	(A)	"groen"	"steen"
bewateringsgraad	(A)	watermilieu	droog milieu
begroeiingsgraad	(A)	begroeid	onbegroeid
begaanbaarheid	(A)	onbestraat	bestraat
bebouwingsgraad	(A)	onbebouwd	bebouwd
grensvormen	(A)	scherp, recht	gebogen, vaag
ontsluitingsgraad	(A)	woonpad, woonstraat, buurtstr.,	buurtverzamelweg
centraliteit	(A)	perifeer	centraal

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET A-NIVEAU

aggregatietoestand	(a)	bodem	lucht
materiaal	(b)	lucht, textiel, hout	metaal, steen
zichtbaarheid	(b)	in het zicht	niet in het zicht
beheersbaarheid	(c)	controle	geen controle
grensrijkdom	(c)	grensrijk	grensarm
informatie	(c)	selectie	geen selectie
reglementering	(c)	verboden toegang	vrij toegankelijk
klimatisering	(c)	binnen	buiten
territorialiteit	(c)	eigen territorium	andermans territorium
perforatiegraad	(c)	veel ramen en deuren	weinig
beheer	(d)	openbaar	privé
geluid	(d)	lawaaiig	stil
bouwgeleding	(d)	vertikaal	horizontaal
straatmeubilair	(d)	lantaarnpaal beplanting	stoepranden
bezonning	(d)	middagzon	ochtendzon
overzichtelijkheid	(e)	onoverzichtelijk	overzichtelijk
bewegingsvrijheid	(e)	weinig vrijheidsgraden	veel
vulling	(e)	massa's	ruimten
oriëntatie	(e)	gericht	ongericht
reliëf	(e)	hoog	laag
bebouwingsvorm	(e)	introvert	extravert
dynamiek	(B)	onrust	rust
bouwvorm	(B)	"kasbah", blokken, rijen,	banden, clusters
indentificatiewaarde	(B)	opvallende elementen	onopvallende
dimensionaliteit	(B)	punten, lijnen,	oppervlakten
centraliteit	(B)	centraal	perifeer
geomorfologie	(C)	ruggen	kommen
antropogeniteit	(C)	"es"	"veld"
status woongebied	(C)	hoog	laag
historiciteit	(C)	historisch milieu	niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal	orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand	plaatselijk
centraliteit	(C)	centraal	perifeer
bodemkundig	(D)	zand, klei,	veen
bedekking	(D)	bebouwde kom, bos,	vlak land
infrastructurele werken	(D)	veel kunstwerken,	weinig
energetische vermogendichth.		hoog	laag
occupatie	(E)	dichtbevolkt	dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief	extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig	grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied	(half)natuurgebied
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
economisch	(F)	goed ontsloten	slecht ontsloten
hydrologisch	(G)	stilstaand water	stromend water
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer	vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten,	zware industrie

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET B-NIVEAU (ca. 1 km.)

dynamiek	(B)	onrust	rust
bouwvorm	(B)	"kashbah", blokken, rijen, banden	clusters
identificatiewaarde	(B)	opvallende elementen	onopvallende
dimensionaliteit	(B)	punten, lijnen,	oppervlakten
centraliteit	(B)	centraal	perifeer

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET B-NIVEAU

aggregatietoestand	(a)	bodem	water	lucht
materiaal	(b)	metaal	hout	steen
grensrijkdom	(c)	grensrijk		grensarm
informatie	(c)	selectie		geen selectie
reglementering	(c)	verboden toegang		vrij toegankelijk
klimatisering	(c)	overdekt		onoverdekt
territorialiteit	(c)	privé eigendom		openbaar eigendom
beheer	(d)	privé		openbaar
geluid	(d)	lawaaiig		stil
bouwgeleding	(d)	vertikaal		horizontaal
straatmeubilair	(d)	verlicht		onverlicht
overzichtelijkheid	(e)	onoverzichtelijk		overzichtelijk
bewegingsvrijheid	(e)	weinig vrijheidsgraden		veel
vulling	(e)	massa's		ruimten
oriëntatie	(e)	gericht		ongericht
reliëf	(e)	hoog		laag
bebouwingsvorm	(e)	introvert		extravert
bedekkingsgraad	(A)	"groen"		"steen"
bewateringsgraad	(A)	watermilieu		droog milieu
begroeiingsgraad	(A)	begroeid		onbegroeid
begaanbaarheid	(A)	onbestraat		bestraat
bebouwingsgraad	(A)	onbebouwd		bebouwd
grensvormen	(A)	scherp, recht,	gebogen,	vaag
ontsluitingsgraad	(A)	woonpad, woonstr.,	buurtstr.,	buurtverz.weg
centraliteit	(A)	perifeer		centraal
geomofologie	(C)	ruggen		kommen
antropogeniteit	(C)	"es"		"veld"
status woongebied	(C)	hoog		laag
historiciteit	(C)	historisch milieu		niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal		orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand		plaatselijk
centraliteit	(C)	centraal		perifeer
bodemkundig	(D)	zand,	klei,	veen
bedekking	(D)	bebouwde kom,	bos,	vlak land
verticaliteit	(D)	torens, hoogbouw,	laagbouw,	onbebouwd
infrastructurele werken	(D)	veel kunstwerken		weinig
energetische vermogendichtheid		hoog		laag
occupatie	(E)	dichtbevolkt		dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief		extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig		grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied		(half)natuurgebied
morfogenetisch II	(F)	vlak, maar diff.,	geaccidenteerd,	nivell.
oecologisch	(F)	moerasbos		droog bos
economisch	(F)			
cultureel-economisch	(F)	cultuurcentrum		economisch centrum
hoogteligging	(G)	laag, nat,		hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water		stromend water
agrarisch	(G)	visserij, veeteelt,	gemengd,	landbouw
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer,		vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten,		zware industrie

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET C-NIVEAU (ca. 3 km.)

geomorfologie	(C)	ruggen	kommen
antropogeniteit	(C)	"es"	"veld"
draagkracht bodem	(C)	draagkrachtige laag aan oppervlakte - 40 m.diep	
status woongebied	(C)	hoog	laag
historiciteit	(C)	historisch milieu	niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal	orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand	plaatselijk
centraliteit	(C)	centraal	perifeer

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET C-NIVEAU

grensrijkdom	(c)	grensrijk	grensarm
informatie	(c)	selectie	geen selectie
reglementering	(c)	verboden toegang	vrij toegankelijk
territorialiteit	(c)	eigen stadsdeel	vreemd stadsdeel
beheer	(d)	openbaar	privé
geluid	(d)	lawaaiig	stil
bouwgeleding	(d)	vertikaal	horizontaal
overzichtelijkheid	(e)	onoverzichtelijk	overzichtelijk
oriëntatie	(e)	gericht	ongericht
reliëf	(e)	hoog	laag
bebouwingsvorm	(e)	introvert	extravert
bedekkingsgraad	(A)	"groen"	"steen"
bewateringsgraad	(A)	watermilieu	droog milieu
bebouwingsgraad	(A)	onbebouwd	bebouwd
grensvormen	(A)	scherp recht	gebogen vaag
ontsluitingsgraad	(A)	buurtstraat, buurtverzamelweg,	wijkontsluiting
centraliteit	(A)	perifeer	centraal
dynamiek	(B)	onrust	rust
bouwvorm	(B)	"kashbah", blokken, rijen, banden,	clusters
identificatiewaarde	(B)	opvallende elementen	onopvallende
dimensionaliteit	(B)	punten, lijnen,	oppervlakken
centraliteit	(B)	centraal	perifeer
bodemkundig	(D)	zand, klei	veen
bedekking	(D)	bebouwde kom, bos,	vlak land
verticaliteit	(D)	torens, hoogbouw, laagbouw,	onbebouwd
infrastr. werken	(D)	veel kunstwerken	weinig
en. verm. dichtheid	(D)	hoog	laag
centraliteit	(D)	centraal	perifeer
occupatie	(E)	dichtbevolkt	dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief	extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig	grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied	(half)natuurgebied
nederzettingsvorm	(E)	"D"- "C"- "B"-	"A"-milieu
centraliteit	(E)	centraal	perifeer
morfogenetisch 2	(F)	vlak, maar differentiërend, geacc.	nivellerend
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
economisch	(F)	goed ontsloten	slecht ontsloten
cultureel-econ.	(F)	cultuurcentrum	economisch centrum
hoogteligging	(G)	laag, nat	hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water	stromend water
waterhuishouding	(G)	drainage, vasthouden van water,	irrigatie
agrarisch	(G)	visserij, overw. veeteeld, gemengd,	landbouw
mijnbouwkundig	(G)	gas, aardolie	steenkool, ijzer
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer	vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten	zware industrie

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET D-NIVEAU (ca. 10 km.)

bodemkundig	(D)	zand	klei		veen
bedekking	(D)	bebouwde kom	bos		vlak land
verticaliteit	(D)	torens	hoogbouw	laagbouw	onbebouwd
infrastr. werken	(D)	veel kunstwerken			weinig
energ. verm. dichth.	(D)	hoog			laag
centraliteit	(D)	werksteden			woonsteden

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET D-NIVEAU

grensrijkdom	(c)	grensrijk	grensarm
informatie	(c)	selectie	geen selectie
reglementering	(c)	verboden toegang	vrij toegankelijk
territorialiteit	(c)	eigen stad	vreemde stad
beheer	(d)	openbaar	privé
overzichtelijkheid	(e)	onoverzichtelijk	overzichtelijk
oriëntatie	(e)	gericht	ongericht
reliëf	(e)	hoog	laag
bebouwingsvorm	(e)	introvert	extravert
bedekkingsgraad	(A)	"groen"	"steen"
bewateringsgraad	(A)	watermilieu	droog milieu
bebouwingsgraad	(A)	onbebouwd	bebouwd
grensvormen	(A)	scherp, recht	gebogen, vaag
dynamiek	(B)	onrust	rust
bouwvorm	(B)	"kashbah", blokken, rijen, banden,	clusters
identificatiewaarde	(B)	opvallende elementen	onopvallende
dimensionaliteit	(B)	punten, lijnen,	oppervlakten
centraliteit	(B)	voorzieningengebied	woonbuurten
geomorfologie	(C)	ruggen	kommen
antropogeniteit	(C)	"es"	"veld"
draagkracht bodem	(C)	draagkrachtige laag aan oppervlakte - 40 m.diep	
antropogeniteit	(C)	antropogene verrijking	verarming
status woongebied	(C)	hoog	laag
historiciteit	(C)	historisch milieu	niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal	orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand	plaatselijk
centraliteit	(C)	stadscentrum	woonwijken
occupatie	(E)	dichtbevolkt	dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief	extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig	grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied	(half)natuurgebied
nederzettingsvorm	(E)	"D-", "C-", "B-"	"A-milieu"
centraliteit	(E)	urbaan suburbaan	agrarisch
morfogenetisch 1	(F)	hafgebied rivierengebied	stuwwallengebied
morfogenetisch 2	(F)	vlak, maar differentiërend, geacc., nivellerend	
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
waterstaatkundig	(F)	oude, kleine polders	nieuwe, grote polders
cultureel-economisch	(F)	cultuurcentrum	economisch centrum
antropologisch	(F)	metropolitaan milieu	provinciaal milieu
bestuurlijk	(F)	residentiestad	provinciestad
geologisch	(G)	holoceen	oudere gronden
hoogteligging	(G)	laag, nat	hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water	stromend water
waterhuishouding	(G)	drainage, vasthouden van water,	irrigatie
agrarisch	(G)	visserij, overwegend veeteeld, gemengd, akkerb.	
mijnbouwkundig	(G)	gas, aardolie	steenkool, ijzer
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer	vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten	zware industrie

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET E-NIVEAU (ca. 30 km.)

occupatie	(E)	dichtbevolkt		dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief		extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig		grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied		(half)natuurgebied
nederzettingsvorm	(E)	"D-", "C-", "B-",		"A-milieu"
centraliteit	(E)	urbaan	suburbaan	agrarisch

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET E-NIVEAU

grensrijkdom	(c)	grensrijk	grensarm
reglementering	(c)	veel verbodsbepalingen	weinig
territorialiteit	(c)	eigen streek	vreemde streek
bebouwingsvorm	(e)	introvert	extravert
bedekkingsgraad	(A)	"groen"	"steen"
bewateringsgraad	(A)	watermilieu	droog milieu
bebouwingsgraad	(A)	onbebouwd	bebouwd
grensvormen	(A)	scherp, recht	gebogen, vaag
dynamiek	(B)	onrust	rust
bouwvorm	(B)	"kashbah", blokken, rijen, banden, clusters	
identificatiewaarde	(B)	opvallende elementen	onopvallende
dimensionaliteit	(B)	punten lijnen	oppervlakten
geomorfologie	(C)	ruggen	kommen
antropogeniteit	(C)	antropogene verrijking	verarming
status woongebied	(C)	hoog	laag
historiciteit	(C)	historisch milieu	niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal	orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand	plaatselijk
centraliteit	(C)	stadscentrum	woonwijken
bodemkundig	(D)	zand, klei	veen
bedekking	(D)	bebouwde kom, bos	vlak land
verticaliteit	(D)	torens, hoogbouw, laagbouw,	onbebouwd
infrastr. werken	(D)	veel kunstwerken	weinig
energ. verm. dichth.	(D)	hoog	laag
centraliteit	(D)	werksteden	woonsteden
morfogenetisch 1	(F)	hafgebied, rivierengebied, stuwwallengebied	
morfogenetisch 2	(F)	vlak, maar differentiërend, geacc., nivell.	
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
waterstaatkundig	(F)	oude, kleine polders	nieuwe, grote polders
economisch	(F)	goed ontsloten	slecht ontsloten
cultureel-econ.	(F)	cultuurcentrum	economisch centrum
antropologisch	(F)	metropolitaan milieu	provinciaal milieu
bestuurlijk	(F)	residentiestad	provinciestad
geologisch	(G)	holoceen	oudere gronden
hoogteligging	(G)	laag, nat	hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water	stromend water
waterhuishouding	(G)	drainage, vasthouden van water,	irrigatie
agrarisch	(G)	visserij, overwegend veeteeld, gemengd, akk	
mijnbouw	(G)	gas, aardolie	steenkool, ijzer
milieuhygiënisch	(G)	vuil aanvoer	vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten	zware industrie
historisch-stedebouwk.	(G)	steden van het lage	en van het hoge land
taalkundig	(G)	Nederlands, Vlaams, Fries, Duits,	Frans
cultureel	(G)	overwegend protestants	rooms-katholiek

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET G-NIVEAU (ca. 300 km.)

geologisch	(G)	holoceen	oudere gronden
hoogteligging	(G)	laag, nat	hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water	stromend water
waterhuishouding	(G)	drainage, vasthouden van water,	irrigatie
agrarisch	(G)	visserij, overw.veeteelt,	gemengd, landbouw
mijnbouw	(G)	gas, aardolie	steenkool, ijzer
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer	vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten,	zware industrie
historisch-stedebouwkundig	(G)	steden van het lage	en van het hoge land
taalkundig	(G)	Nederlands, Vlaams, Fries, Duits,	Frans
cultureel	(G)	overwegend protestants	rooms-katholiek

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET G-NIVEAU

reglementering	(c)	beschermd gebied	onbeschermd gebied
territorialiteit	(c)	eigen territorium	andermans territorium
bebouwingsvorm	(e)	introvert	extravert
bewateringsgraad	(A)	watermilieu	droog milieu
dynamiek	(B)	onrust	rust
antropogeniteit	(C)	"es"	"veld"
status woongebied	(C)	hoog	laag
bodemkundig	(D)	zand, klei,	veen
energetische vermogendichtheid		hoog	laag
occupatie	(E)	dichtbevolkt	dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief	extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig	grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied	(half)natuurgebied
centraliteit	(E)	centraal	perifeer
morfogenetisch 1	(F)	hafgebied, rivierengebied,	stuwwallengebied
morfogenetisch 2	(F)	vlak,maar differentiërend,geacc.,	nivell.
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
waterstaatkundig	(F)	oude, kleine polders	nieuwe,grote polders
economisch	(F)	goed ontsloten	slecht ontsloten
cultureel-economisch	(F)	cultuurcentrum	economisch centrum
antropologisch	(F)	metropolitaan milieu	provinciaal milieu
bestuurlijk	(F)	residentiestad	provinciestad

PRIMAIRE VARIABELEN VOOR HET F-NIVEAU (ca. 100 km.)

morfogenetisch 1	(F)	hafgebied, rivierengebied,	stuwwallengebied
morfogenetisch 2	(F)	vlak, maar differentiërend,	geacc., nivellerend
oecologisch	(F)	moerasbos	droog bos
waterstaatkundig	(F)	oude, kleine polders	nieuwe, grote polders
economisch	(F)	goed ontsloten	slecht ontsloten
cultureel-economisch	(F)	cultuurcentrum	economisch centrum
antropologisch	(F)	metropolitaan milieu	provinciaal milieu
bestuurlijk	(F)	residentiestad	provinciestad

SECUNDAIRE VARIABELEN VOOR HET F-NIVEAU

grensrijkdom	(c)	grensrijk		grensarm
reglementering	(c)	beschermd gebied		onbeschermd gebied
territorialiteit	(c)	eigen territorium		andermans territorium
bebouwingsvorm	(e)	introvert		extravert
bewateringsgraad	(A)	watermilieu		droog milieu
dynamiek	(B)	onrust		rust
dimensionaliteit	(B)	punten,	lijnen,	oppervlakten
geomorfologie	(C)	ruggen		kommen
antropogeniteit	(C)	"es"		"veld"
status woongebied	(C)	hoog		laag
historiciteit	(C)	historisch milieu		niet-historisch
ordeningsprincipe	(C)	centraal		orthogonaal
verkeer	(C)	doorgaand		plaatselijk
bodemkundig	(D)	zand,	klei,	veen
bedekking	(D)	bebouwde kom,	bos,	vlak land
verticaliteit	(D)	torens, hoogbouw,	laagbouw,	onbebouwd
energetische vermogendichtheid		hoog		laag
centraliteit	(D)	centraal		perifeer
occupatie	(E)	dichtbevolkt		dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief		extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig		grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied		(half)natuurgebied
nederzettingsvorm	(E)	"D-", "C-", "B-",		"A-milieu"
centraliteit	(E)	centraal		perifeer
geologisch	(G)	holoceen		oudere gronden
hoogteligging	(G)	laag, nat		hoog, droog
hydrologisch	(G)	stilstaand water		stromend water
waterhuishouding	(G)	drainage, vasthouden van water, irrigatie		
agrarisch	(G)	visserij, overw.veeteelt,	gemengd,	landbouw
mijnbouw	(G)	gas, aardolie		steenkool, ijzer
milieuhygiënisch	(G)	vuilaanvoer		vuilafvoer
economisch	(G)	overwegend diensten,		zware industrie
historisch-stedebouwkundig	(G)	steden van het lage en van het hoge land		
taalkundig	(G)	Nederlands, Vlaams, Fries, Duits,		Frans
cultureel	(G)	overwegend protestants		rooms-katholiek

DIFFERENTIATIE VAN SUBSTANTIELE VORMEN

In het FMD worden opéénhoping en spreiding beide beschouwd als lage waarden van substantiële morfologische differentiatie: alle tussenvormen zijn meer "gedifferentiëerd". Ruimtelijke geleding en excentriciteit worden beschouwd als differentiatieprincipes die vanuit deze lage waarden morfologisch méér gedifferentiëerde vormen opleveren, en daaraan zou men het principe van de langwerpigheid (concentratie in één richting, dispersie loodrecht daarop) kunnen toevoegen.

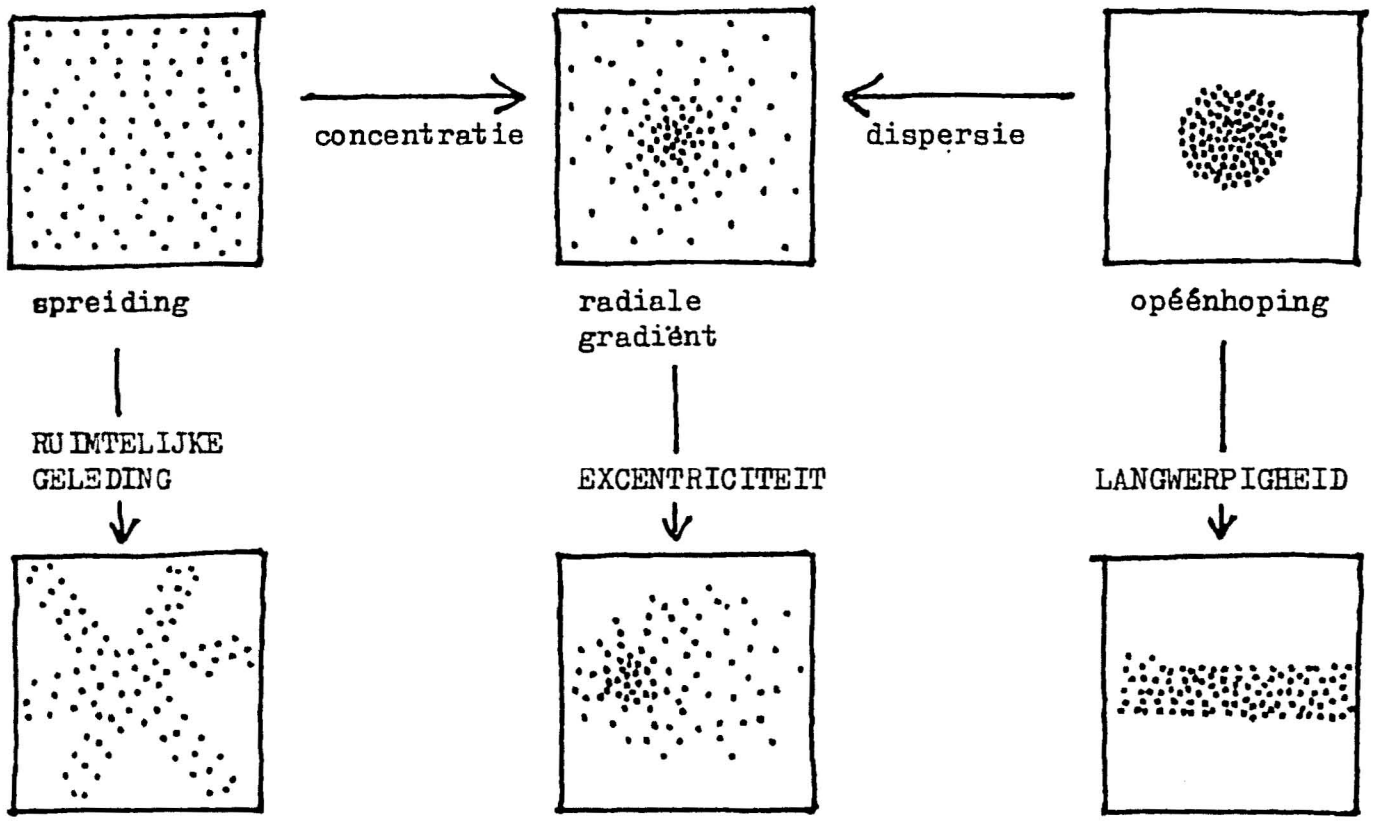

DIFFERENTIATIE VAN CONTOURVORMEN

Mijn behandeling van de verscheidenheid in contourvormen in het FMD (pag. 91 e.v.) heeft tot misverstanden aanleiding gegeven, omdat daarin als gevolg van de relatieve onbelangrijkheid van het probleem binnen het totale gebied van de milieudifferentiatie, geen plaats is ingeruimd voor een toelichting op de bouw- en stedebouwkundige vooronderstellingen en bedoelingen van het betoog.
De bedoeling was, de verscheidenheid aan criteria voor de "eenvoud van vorm" (en daaraan complementair de "complexiteit van vorm") te reduceren.
De (stede)bouwkundig ontwerper krijgt met allerlei verschillende criteria te maken, wanneer hij een begrenzing moet aangeven rondom een programmatisch bepaalde verzameling elementen, resulterend in een te begrenzen oppervlak van gedeeltelijk onbepaalde vorm:

begrenzing van een programmatisch vastgestelde verzameling elementen

(elke stip is een programmatisch (stede)bouwkundig element van x m^2 oppervlakte en meer of minder variabele vorm)

Bij een dergelijke begrenzing, die tot de vormgevende activiteit van elke ontwerper behoort, krijgt men in de practijk te maken met criteria van morfologische eenvoud uit de sfeer van eenvoudige fabricage, eenvoudige verkeersafwikkelingen, eenvoudige aansluiting op belendende begrensde verzamelingen, het sensorisch-motorisch functioneren van mensen en eventueel esthetica, die moeilijk te verenigen zijn tot één criterium voor de differentiatie van contourvormen. Wat uit het ene oogpunt de eenvoudigste oplossing is, is uit een ander oogpunt een ingewikkelde oplossing.
Toch is een compromiscriterium noodzakelijk om te weten in welke richting wij bij deze ontwerpactiviteit moeten zoeken om aan de "differentiatie van contourvormen" inhoud te kunnen geven.

Nu is, zonder dat alle criteria die impliciet of expliciet in de practijk voorkomen duidelijk zijn, aan elke ontwerper bekend dat nu eens (veelal op basis van criteria die binnen het te begrenzen object worden gesteld) de cirkel vanuit de meest verschillende eisen, en dan weer (veelal op basis van exogene criteria) het vierkant als meest eenvoudige contourvorm van een programmatisch vastgestelde verzameling elementen wordt gezien. Hij weet ook, dat van deze meest eenvoudige contouren in de practijk altijd moet worden afgeweken door endogene of exogene factoren (bijvoorbeeld de eigenschappen en onderlinge relaties van de te begrenzen objecten).
Déze afwijking heb ik morfologische grens- (beter: contour-) differentiatie genoemd.

Nu hebben sommigen mijn beschouwing als een rammelend wiskundig verhaal, anderen als een rammelend psychologisch verhaal willen opvatten, terwijl het bedoeld was als het stellen van een ontwerpersprobleem.
Vrijwel elk (stede)bouwkundig ontwerp draagt de sporen van het zoeken naar een compromis tussen zeer verschillende eisen en criteria die aan de ruimte en zijn ordening gesteld worden.
Mijn beschouwing zocht naar compromiscriteria voor de eenvoud van vorm, samengesteld uit de diverse eisenstellende sferen waarmee de ontwerper te maken krijgt, ten einde het begrip morfologische contourdifferentiatie ontwerpmatig hanteerbaar te maken, hoe onbelangrijk het ook is temidden van de functionele, structurele en inhoudelijke vormen van differentiatie.
Dit hanteerbaar-maken is vooral gelegen in de begrippen samenstelling en deformatie van contourvormen.

Naast het algemene en vooronderstelde criterium van regelmaat (dwz. zo groot mogelijke gelijkheid van trajecten in de contour, zoals gelijkvormigheid, gelijke

lijnstukken en gelijke hoeken) dat leidt tot veelzijdig symmetrische vormen zoals de reeks van regelmatige veelhoeken, heb ik getracht diverse eisen van contour-eenvoud samen te stellen uit de volgende criteria in verschillende onderlinge prioriteit:

1 een minimum aan richtingen in de contour (speelt een rol in de fabricage en de perceptie van contourvormen)
2 een minimum aan richtingsveranderingen in de contour (speelt een rol in het motorisch functioneren van mensen, evenals het volgende criterium)
3 een minimum aan variatie in richtingsveranderingen in de contour

Als aan deze criteria geen geweld wordt aangedaan, leveren zij afzonderlijk bij volkomen toepassing respectievelijk een vierkant, een driehoek en een cirkel als contourvorm op.
Bij een compromis wordt elk criterium enig geweld aangedaan, en naar zijn prioriteit in verschillende mate.
Dit afwijken van de volkomen toepassing kan men morfologische contourdifferentiatie noemen, en het hangt af van de onderlinge prioriteit die vanuit een eisenstellende sfeer wordt gesteld, welke contourvorm men het eenvoudigst noemt:

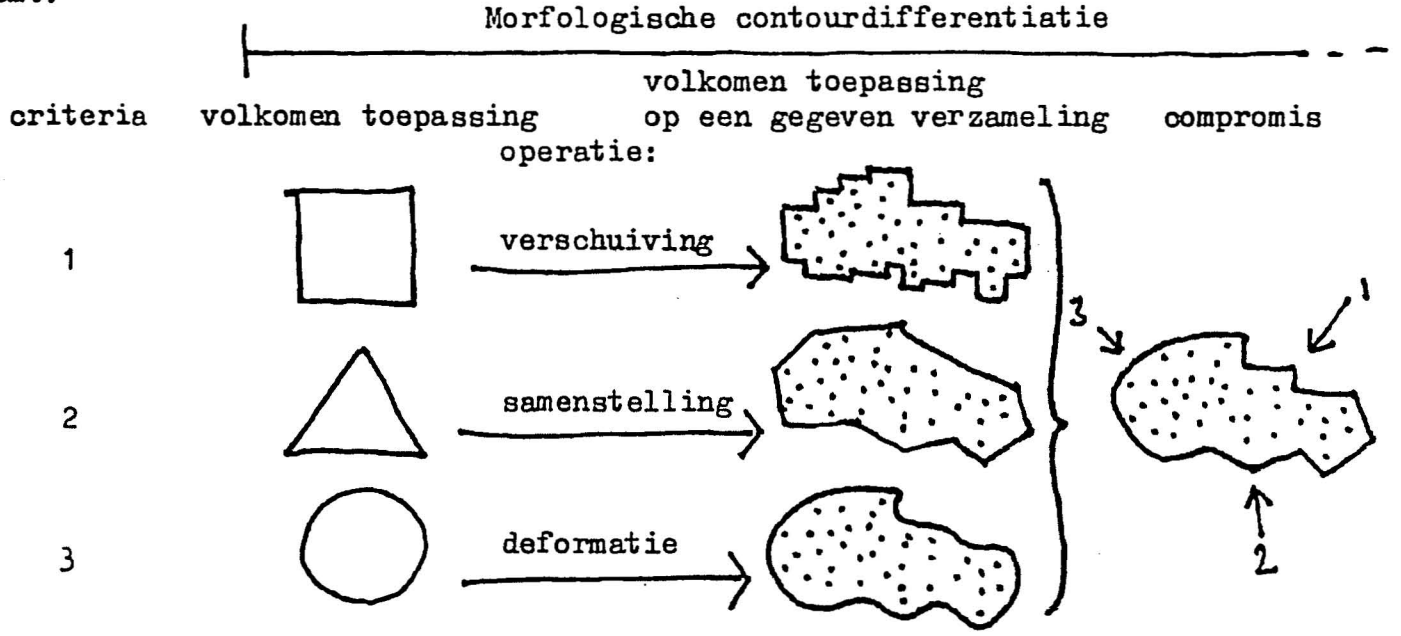

Een mathematische uitwerking van een dergelijk ontwerpersprobleem is pas zinvol en mogelijk, als het probleem zuiver gesteld is, als de uit diverse sferen gestelde eisen zijn geanalyseerd naar hun basiscriteria in hun onderlinge samenhang en prioriteit.
Mijn verhandeling over contourdifferentiatie moet dan ook als een bijdrage tot het stellen van een ontwerpersprobleem gezien worden, en niet als een mathematische of psychologische uitwerking daarvan.
Wellicht is het probleem hier alweer beter gesteld dan in het FMD, maar nog steeds is het niet zo zuiver gesteld, dat een mathematische uitwerking in dit stadium zinvol zou zijn.

STRUCTURELE DIFFERENTIATIE

In het FMD zijn ook op de hogere schaalniveaus voorbeelden van polarisatie-vormen gegeven:

Polariteiten op het A-niveau en op het B-niveau, samenstellende variabelen.

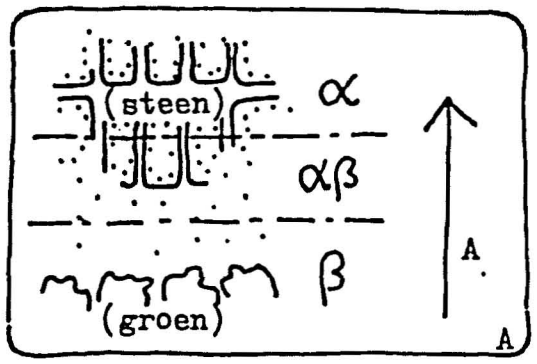

elke stip is 10 woningen
(woonpad - buurtverzamelweg)

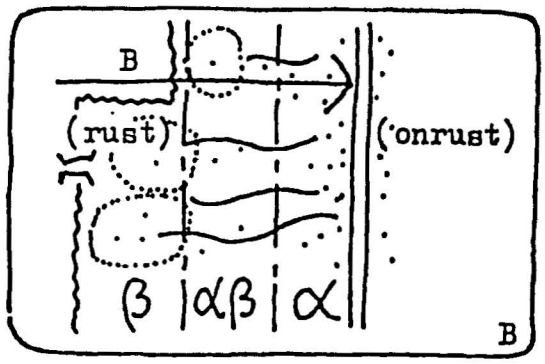

elke stip is een "voorziening"
(oppervlakken - lijnen - punten)

Convergente en divergente polarisatiestructuren op het C- en D- niveau

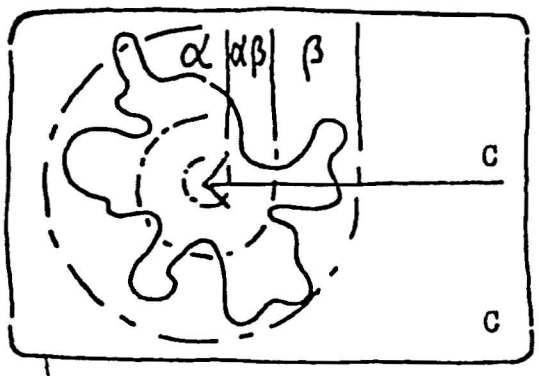

een zonering van de stad

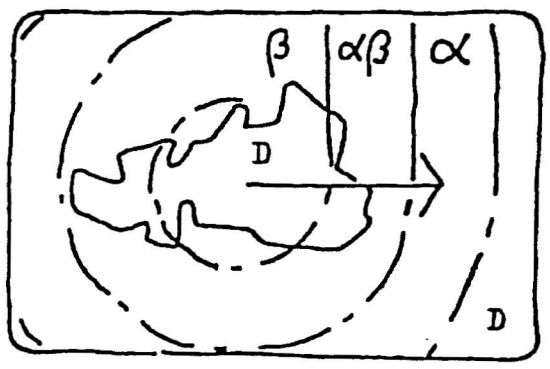

een zonering van de agglomeratie

Polariteiten op E-, F- en G-niveau.

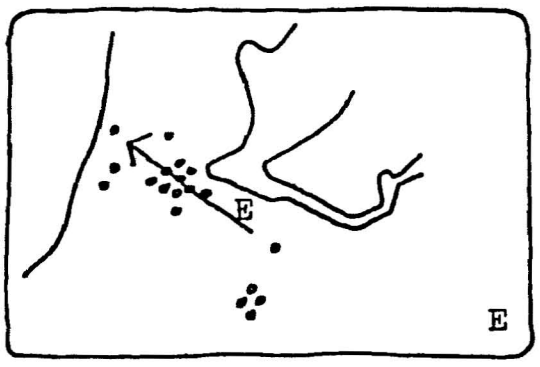

intragewestelijke polariteit

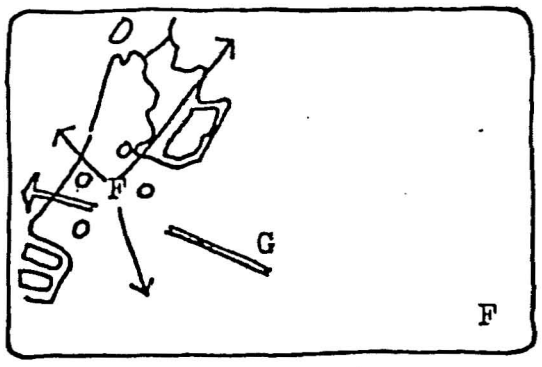

intergewestelijke polariteiten

Een polariteit moet in de eerste plaats worden gezien als "huls" waarin een áántal milieuvariabelen (de "inhoud") zoveel mogelijk tussenwaarden aannemen tussen de extremen waarmee zij worden gedefiniëerd.
Zo kan de "inhoud" van een E-polariteit bestaan uit de primaire variabelen voor het E-niveau, en eventueel verder worden "aangekleed" met secundaire variabelen.

Variabelen op het E-niveau (ca. 30 km):

occupatie	(E)	dichtbevolkt - - - - - - - - - -	dunbevolkt
gebruiksintensiteit	(E)	intensief - - - - - - - - - -	extensief
infrastructuur	(E)	fijnmazig - - - - - - - - - -	grofmazig
natuurlijkheid	(E)	cultuurgebied - - - - - - -	(half)natuurgebied
nederzettingsvorm	(E)	"D-", "C-", "B-",	"A-milieu"
centraliteit	(E)	urbaan - - - - suburbaan - - - -	agrarisch

E-polariteit : $\alpha \leftarrow \beta$

Een dergelijke polariteit kan dus in de tweede plaats gezien worden als "resultante" van haar inhoud, maar kan tegelijkertijd een zekere onafhankelijkheid van haar inhoud vertonen. De polariteit kan blijven bestaan, ook als er bepaalde variabelen uit wegvallen of wanneer er variabelen aan worden toegevoegd. De eigen identiteit van een polariteit kan met meer omvattende begrippen als "openheid" versus "beslotenheid", die op verschillende schaalniveaus, maar ook in verschillende situaties een verschillende inhoud kunnen hebben, worden gekarakteriseerd. In het FMD wijst de pijl altijd van de "besloten" kant van de polariteit naar de "open" kant, maar het is zeer wel denkbaar, dat er zich situaties voordoen, waarin men zich niet van deze termen kan bedienen, en liever andere overkoepelende begrippen kiest (bijvoorbeeld onrust - rust, een polariteit die in het FMD door haar schaalafhankelijkheid als milieuvariabele is gehanteerd).
In het FMD is daarom ook een codering naar β- en α-zone voorgesteld, waarbij de β-zone de besloten of eventueel rustige kant van de polariteit weergeeft, en de α-zone de open of eventueel onrustige kant.
Tussen deze beide zones kan men dan spreken van een α-β-marge:

α-zone	α-βmarge	β-zone

Nu hoeven niet alle samenstellende variabelen binnen een polariteit "in het gelid te lopen", in positieve zin gerelateerd te zijn aan de andere samenstellende variabelen en de polariteit als geheel, zij kunnen ook op onverwachte wijze in negatieve zin gerelateerd te zijn aan de andere variabelen. Zo zou in het bovenstaande voorbeeld de variabele "natuurlijkheid" omgekeerd kunnen variëren:

$\alpha \leftarrow \beta$

natuurlijkheid	(E)	(half)natuurgebied - - - - -	cultuurgebied

zonder dat daardoor de polariteit als geheel omkeert. Deze minder waarschijnlijke relatie tussen natuurlijkheid en - bijvoorbeeld - occupatie, is dan oorzaak voor een "zeldzame toestand", die uit het oogpunt van milieudifferentiatie niet onbeschouwd mag blijven. Dat is de reden waarom alle milieuvariabelen zoveel mogelijk afzonderlijk moeten worden genoemd, ookal variëren zij in vrijwel alle gevallen gemeenschappelijk, eventueel binnen het kader van een polariteit, juist de uitzonderingen daarop moeten kunnen worden benoemd.
Behalve een positieve of negatieve relatie tussen een variabele en de polariteit als geheel, waardoor bijvoorbeeld een dichtbevolkt, intensief gebruikt, verkeersdicht en urbaan milieu respectievelijk door cultuurgebieden of door (half)natuurgebieden wordt gekenmenrkt, is ook een meer complexe relatie denkbaar:

$\alpha \leftarrow \beta$

occupatie	(E)	dunbevolkt - - - dichtbevolkt - -	dunbevolkt

Deze relatie tussen occupatie en de overige E-variabelen is met name van belang, wanneer men op zoek is naar E-polariteiten die door bevolkingsconcentraties héén gaan, zodat deze in de marge van de polariteit komen te liggen. In aansluiting op deze uitwendige polarisering kan het bebouwde gebied dan inwendig differentiëren.

Verschillende polariteiten van hetzelfde niveau (intrascalair) of van verschillende niveaus (interscalair) kunnen elkaar beïnvloeden en zo gemeenschappelijk een "polarisatiestructuur" vormen:

Grondprincipes van de intrascalaire polarisatiestructuur van polariteiten.

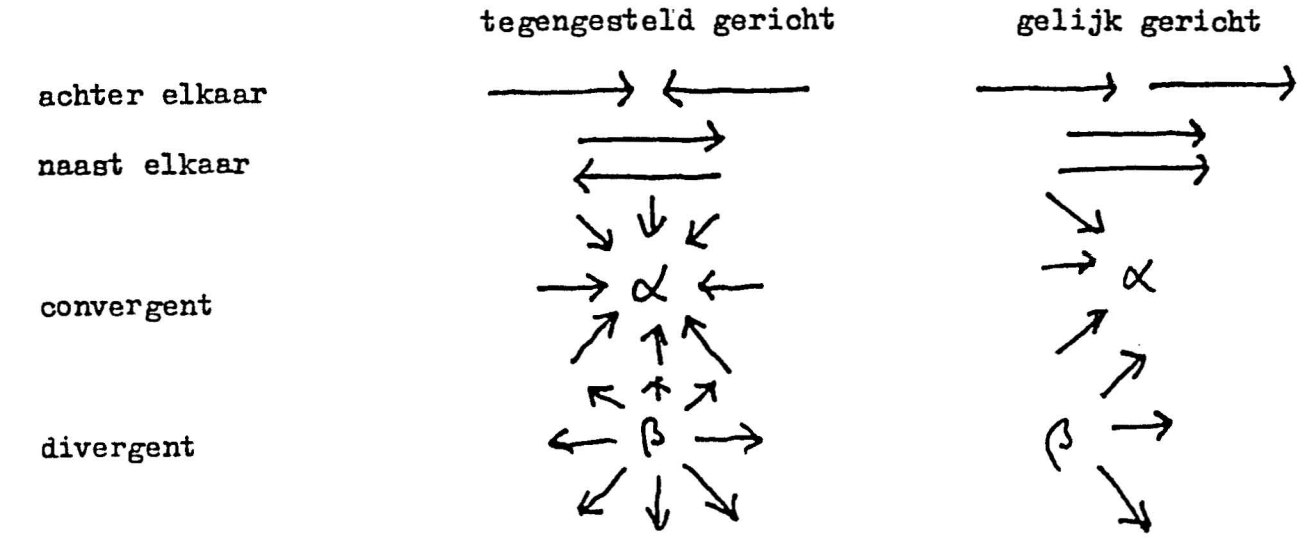

Enkele polarisatiestructuren op drie willekeurige niveaus p, q, r.

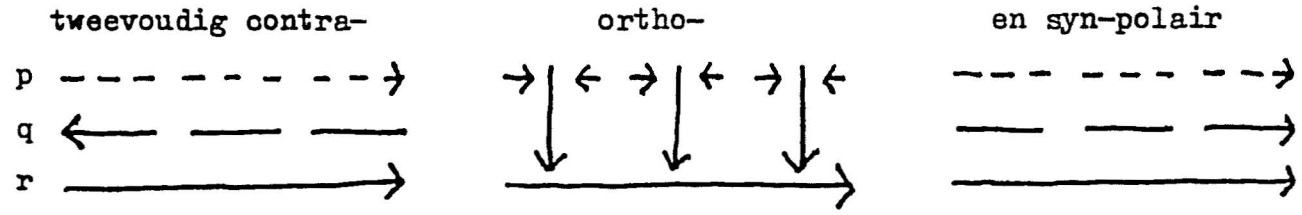

De deelnemende polariteiten in een polarisatiestructuur (een structuur van de tweede orde, immers een polariteit is zelf al een structuur) kunnen een gelijke inhoud hebben, maar zij kunnen ook uit verschillende milieuvariabelen bestaan. In dat laatste geval kan men de polariteiten nummeren, en in een matrix weergeven wat de inhoud van elke polariteit is, en of de deelnemende milieuvariabelen binnen deze polariteit positief of negatief gerelateerd zijn, of een meer complexe relatie daarmee onderhouden:

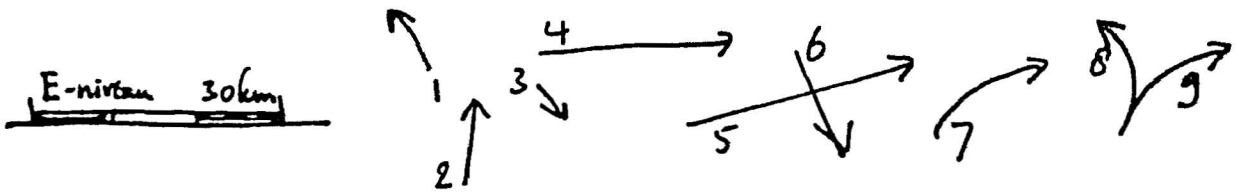

polariteit: / milieuvariabele:	1	2	3	4	5	6	7	8	9
occupatie	±	+	+			+	+	+	+
gebruiksintensiteit	+	+		+		+	+	+	+
infrastructuur	+		+	+	+	+	+	+	+
natuurlijkheid	−	+	+	+	+	+	+	+	+
nederzettingsvorm				+	+		+		
centraliteit	+	+	+	+	+		+	+	+
grensrijkdom					+				+
reglementering	+			+	+				
territorialiteit		+					+		
etc.									

De eerste polariteit van dit overigens volkomen willekeurige voorbeeld zou overeen kunnen komen met het voorbeeld van de vorige bladzijde.

FUNCTIONELE DIFFERENTIATIE

Een milieu heeft evenveel "functies" als er individuen, groepen, organisaties en samenlevingen zijn.
Elke functie wordt in het FMD opgebouwd gedacht uit een combinatie van abiotische, biotische en conceptuele "basiscondities": elementen uit de "totale mensoecologische functie" van individuen, groepen of samenlevingen.
Zo is er een beperkt aantal samenstellende condities waaruit een oneindig aantal functies kunnen worden samengesteld. Dat aantal wordt echter gereduceerd door cultuur, gewoonte en beschikbare middelen, tot een eindig aantal planologische deelfuncties die achtereenvolgens worden benut om in de totale oecologische functie te kunnen voorzien. De traditionele selectie van conditie-combinaties (functies) wordt ruimtelijk manifest in "voorzieningen".

Voorzieningen kunnen in veel verschillende functies tegelijk voorzien (bijvoorbeeld de woning) en in weinig verschillende functies (bijvoorbeeld de verkeersweg), en dientengevolge respectievelijk aanleiding geven tot activiteiten die een grote kans bieden in zichzelf bevredigend te zijn (bijvoorbeeld het wonen), of activiteiten die daartoe weinig kans bieden. Deze laatste soort activiteiten, "interfunctionele activiteiten" zijn dus slechts zinvol in een reeks van activiteiten (het verplaatsen is bijvoorbeeld slechts zinvol binnen een reeks van twee andere activiteiten).
Ten aanzien van al of niet veelzijdige voorzieningen spreekt het FMD van multifunctionaliteit en unifunctionaliteit, ten aanzien van al of niet in zichzelf bevredigende activiteiten van solo- en interfunctionaliteit. De klassieke planologische functies wonen en recreëren behoren tot de eerste categorie, werken en verkeer tot de tweede, terwijl winkelen, sociaal-culturele en gezondheids-voorzieningen een tussenpositie innemen.
Voor een bepaling van aard, spreiding en integratie van voorzieningen (of van veranderingen daarin) geeft het FMD een methode van programmatische kwantificering waarin activiteiten en voorzieningen tegen deze achtergrond aan elkaar worden gerelateerd.

Door deze benadering geeft het FMD in de hoofdstukken 7, 8 en 9 respectievelijk antwoord op de vragen:

1 Wat is de inhoud van een planologische functie, welke condities worden in een willekeurige functie gehonoreerd, en welke niet?

2 Hoe kunnen verschillende functies worden benut, door trial and error, geïntegreerd, achtereenvolgens, door ruil of binnen een maatschappelijke context?

3 Hoe kan men 1 en 2 in een ruimtelijke orde tegen elkaar afwegen?

De wijze waarop in het FMD getracht is op deze vragen antwoord te geven wordt op de volgende pagina's nog eens in het kort weergegeven.

1 Condities en functies.

Om de eerste vraag te beantwoorden is er een "periodiek systeem" van abiotische (A), biotische (B) en conceptuele (C) condities gegeven, waaruit de planologische functies kunnen worden samengesteld:

laag	fase 1	fase 2	fase 3	fase 4	fase 5
A	ruimte	tijd	cohesie	repulsie	interactie
B	materiaal	veiligheid	soortgenoten	territorium	expressie
C	informatie	zekerheid	affectie	identiteit	invloed

totale mensoecologische functie

	1	2	3	4	5
A	+	+	+	+	+
B	+	+	+	+	+
C	+	+	+	+	+

→ functionele analyse

planologische deelfuncties, bijvoorbeeld:

de functie van een bejaarden-verpleeghuis voor bejaarden

	1	2	3	4	5
A	+	+	o	o	o
B	+	+	+	o	o
C	o	+	-	-	-

de functie van een voetbal-vereniging voor haar leden

	1	2	3	4	5
A	+	o	o	o	+
B	-	-	+	+	o
C	+	-	+	+	+

Een dergelijke functionele analyse van planologische deelfuncties geeft al enig houvast bij de plaatsing van functies in een ruimtelijke structuur, bijvoorbeeld een polariteit tussen open en besloten, aangezien de "oneven" (1, 3, 5) fasen meer affiniteit vertonen met open, dynamische locaties, terwijl de "even" (2, 4) fasen meer affiniteit vertonen met besloten, rustige locaties, al is daarbij het schaalniveau onbepaald. Daarbij moet echter worden bedacht dat elk milieu verschillende functies heeft voor verschillende individuen, groepen, categorieën, organisaties of samenlevingen.
Zo heeft het bejaardentehuis een functie voor de bejaarden (ruimte, tijd, materiaal, veiligheid, soortgenoten, zekerheid), maar het heeft ook een functie voor de samenleving als geheel (voornamelijk tijdbesparing), voor het personeel, de leveranciers, de bezoekers enz..
Bovendien hoeft de locatie niet uitsluitend versterkend te werken op de gegeven functies, zij kan ook compenserend optreden ten aanzien van condities waarin door de functie zelf niet wordt voorzien. Wanneer bijvoorbeeld een bejaardentehuis de bejaarden te weinig informatie, interactie, expressie en invloed biedt, kan de locatie in een binnenstad ten aanzien van die "negatieve functie" compenserend optreden.

2 Vormen van functionele milieudifferentiatie.

Om de tweede vraag te beantwoorden zijn vijf vormen van functionele milieudifferentiatie opgesomd en in een breder theoretisch kader geplaatst:

	toelichting in vraagvorm
1 Een <u>potentiële</u> milieudifferentiatie, dat wil zeggen de differentiatie van functies die de verschillende milieus kunnen hebben ten aanzien van de oecologische aanwezigheid van mensen, ongeacht of zij zich als individuen, coherente groepen of geïntegreerde samenlevingen presenteren.	In hoeverre worden in het milieu verschillende mogelijkheden gecreëerd om vooralsnog onbekende toekomstige of toevallige combinaties van condities te herbergen?
2 Een <u>vegetatieve</u> milieudifferentiatie, dat wil zeggen de verscheidenheid aan vormen waarin, en wijzen waarop verschillende milieus in de totale mensoecologische functie van de daarin levende individuen, groepen of samenlevingen weten te voorzien.	In hoeverre wordt in elk milieu zoveel mogelijk in alle condities van de ter plaatse wonende bevolking voorzien. In hoeverre zijn daarin verschillen herkenbaar (bijv.: "meer geschikt voor ouderen", "meer geschikt voor een op gezin en familie georiënteerde leefstijl").
3 Een <u>sequentiële</u> milieudifferentiatie, dat wil zeggen de verscheidenheid aan milieus waarin individuen of groepen hun aan die milieus gebonden routines kunnen ontplooien, om in elk milieu achtereenvolgens een ander deel van de totale mensoecologische functie bevredigd te zien.	In hoeverre worden door elk milieu reeksen van verschillend gelocaliseerde activiteiten in hun onderlinge samenhang (bijv. orbits) mogelijk gemaakt? In hoeverre zijn daarin verschillen herkenbaar?
4 Een <u>speciële</u> milieudifferentiatie, dat wil zeggen de verscheidenheid van gespecialiseerde milieus, waarin mensen op basis van ruil de in dat milieu specifiek aanwezige behoeftenbevredigende mogelijkheden exploiteren met het oog op elders aanwezige, andermans behoeften.	In hoeverre zijn de specifieke mogelijkheden van diverse milieus door ruimtelijke specialisering optimaal benut, mede in verband met de ter plaatse aanwezige bodem, artefacten en bevolking?
5 Een <u>katascopische</u> milieudifferentiatie, die de weerspiegeling vormt van een zich autonoom (los van het milieu) ontwikkelende sociale differentiatie op basis van een katascopische taakdeling binnen de samenleving als geheel naar subsystemen en sub-sub-systemen.	In hoeverre is de samenleving als geheel in haar politieke, culturele en economische subsystemen in het milieu vertegenwoordigd, en in haar differentiatie herkenbaar.

Deze vormen van functionele milieudifferentiatie vereisen in deze volgorde toenemend interfunctionele activiteiten en toenemend unifunctionele voorzieningen. Zij vergen in toenemende mate een beschouwing van uit het geheel naar de delen die binnen dat geheel een functie vervullen (katascopische beschouwing) en in afnemende mate een beschouwing vanuit de delen waarvoor het geheel een functie heeft (anascopische beschouwing).
In termen van structuur kan men ook spreken van toenemende communicatie, openheid, en afnemende isolatie, beslotenheid.

3 Activiteiten en voorzieningen.

Om de derde vraag te beantwoorden worden in het FMD de eerste twee vragen (1 en 2) geïnterpreteerd als deel-geheel-problemen die zich in dat aspect laten samenvoegen tot één vraag (3), al gaan door deze vereenvoudiging een aantal aspecten verloren:

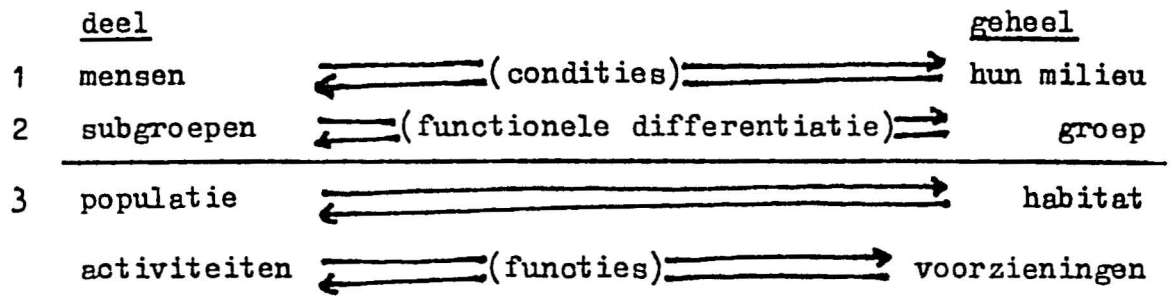

De vraag naar de relatie tussen populatie ("een verzameling mensen die in elkaars nabijheid verkeren") en habitat ("dat deel van het - al of niet uit mensen bestaande - milieu, dat in de condities van een populatie kan voorzien") wordt in het FMD vervolgens gereduceerd tot de vraag naar de relatie tussen activiteiten en voorzieningen. Deze relatie wordt nader geformuleerd met de eigenschappen van interfunctionaliteit van activiteiten en multifunctionaliteit van voorzieningen.
Vooronderstelt wordt, dat deze eigenschappen een negatieve relatie met elkaar hebben, waardoor activiteiten en voorzieningen elkaar beïnvloeden. Op grond hiervan kan men ze tegen elkaar afwegen en tot verschillende strategieën in de ruimteverdeling tussen verschillende voorzieningen komen op verschillende schaalniveaus:

In het FMD is als voorbeeld een aantal algemene planologische functies geordend op multifunctionaliteit.
De strategieën "menging" en "segregatie" hebben consekwenties voor de interfunctionaliteit van de activiteiten (resp. "integratie" en "specialisatie"):

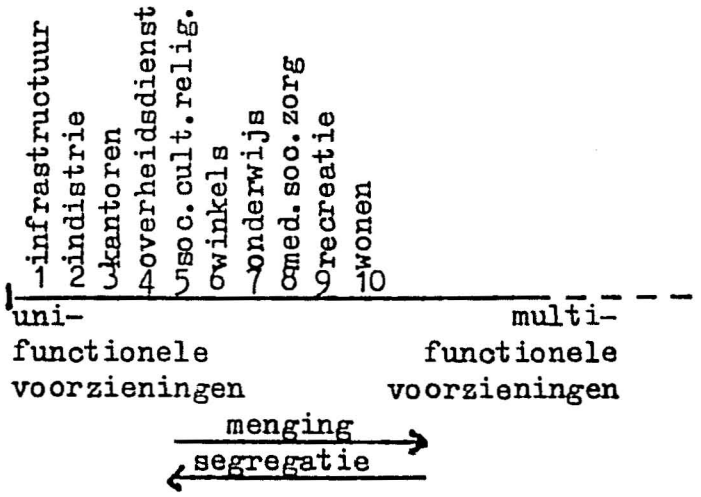

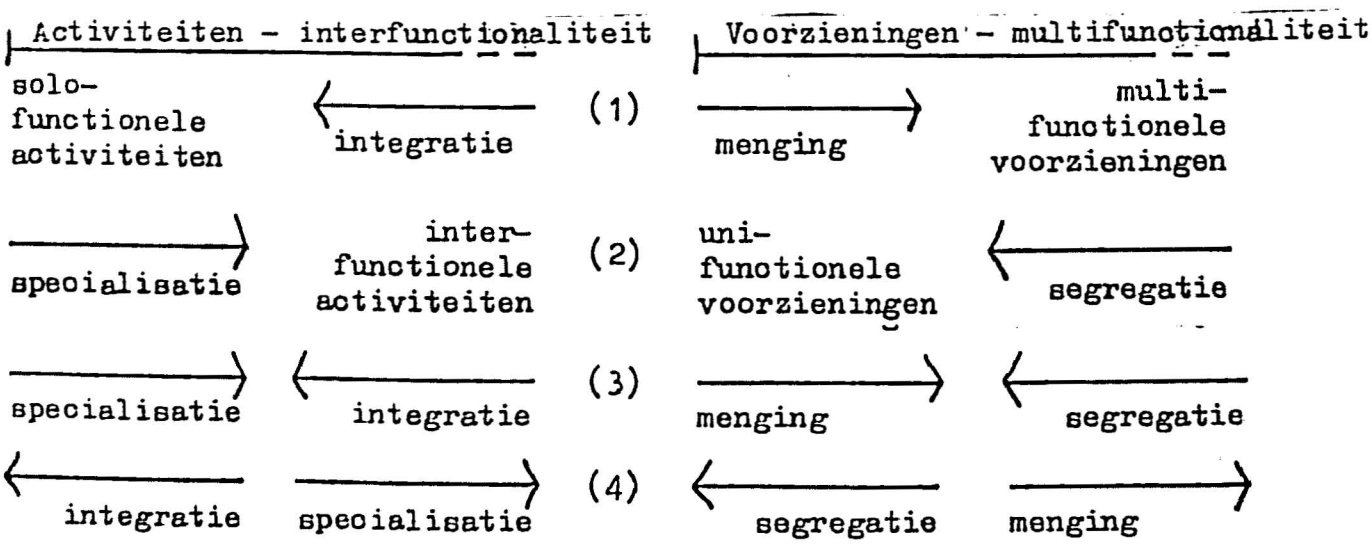

Op deze wijze zijn vier basisstrategieën denkbaar:

1 anascopische functionele differentiatie, dat wil zeggen de integratie van activiteiten, gepaard aan menging van voorzieningen;

2 katascopische functionele differentiatie, dat wil zeggen de specialisatie van activiteiten, gepaard aan segregatie van voorzieningen;

3 convergente functionele differentiatie, dat wil zeggen een streven naar middenwaarden van interfunctionaliteit en multifunctionaliteit;

4 divergente functionele differentiatie, dat wil zeggen een streven naar beide extreme waarden van interfunctionaliteit en multifunctionaliteit.

Deze strategieën kunnen afwisselend op verschillende schaalniveaus worden nagestreefd:

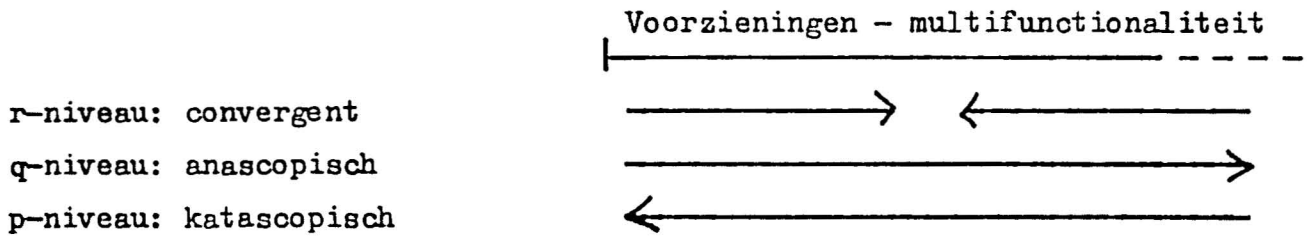

Bovendien kan bijvoorbeeld het ene milieu op p-niveau anascopisch, het andere milieu op p-niveau meer katascopisch gedifferentiëerd zijn.
De katascopische differentiatie noopt tot uitwisseling van (interfunctionele) activiteiten, de katascopische differentiatie minder, zodat ook hier aansluiting kan worden gezocht bij de structuur in termen van openheid en beslotenheid.

INTENTIONELE DIFFERENTIATIE

De ontwikkeling naar meer verscheidenheid aan waarden, doelstellingen, verwachtingen en strevingen in het ruimtelijk gedrag van mensen, of het resultaat daarvan, vat ik samen met de term 'intentionele differentiatie'. Zodra deze verscheidenheid aan intenties herkenbaar is in het milieu, kan men spreken van "intentionele milieudifferentiatie".
Hoewel het begrip intentionele differentiatie als logische laatste in de reeks van inhoudelijke, morfologische, structurele, functionele en intentionele differentiatie, als zodanig in het FMD niet genoemd wordt, is het begrip op de achtergrond van het betoog voortdurend aanwezig geweest.
In het TMD echter, met name bij de analyse van het structuurplan Haagse Beemden, heeft het begrip een duidelijke vorm gekregen die hier kan worden geëxpliciteerd.

De verscheidenheid aan doelstellingen van individuen, groepen, organisaties of van de samenleving als geheel, resulteert in één ruimtelijke orde, die aan deze doeleinden in verschillende mate de middelen tot verwezenlijking verschaft.
Nu zijn er twee extremen van ruimtelijke ordening denkbaar om deze verscheidenheid aan intenties te honoreren:

1 Volkomen honorering van enkele duidelijk herkenbare en redelijk duurzame maatschappelijke behoeften en de daaruit voortvloeiende doeleinden (pretendeert doeleinden in hun urgentie te kennen en over middelen te beschikken).

2 Honorering van zoveel mogelijk, al of niet duidelijk herkenbare, al of niet duurzame, behoeften en doeleinden, doch elk slechts tot op zekere hoogte (wil bestaande middelen zoveel mogelijk uitbuiten).

De eerste werkwijze erkent slechts duidelijke (verbaal te expliciteren) en duurzame intenties, en kan wat dat betreft steunen op sociaal-wetenschappelijk onderzoek. De herkende intenties worden vervolgens naar de middelen vertaald, en bij schaarse middelen gereduceerd.
Er zijn echter behalve duidelijke intenties in het ruimtelijk gedrag van mensen ook vage intenties, en behalve duurzame ook veranderlijke intenties. Dat betekent vier categorieën van intenties:

1 Duidelijke en duurzame intenties (doeleinden);

2 Vage en duurzame intenties (waarden);

3 Duidelijke en veranderlijke intenties (strevingen);

4 Vage en veranderlijke intenties (behoeften).

Het openbare beleid oriënteert zich, met name door het verbale karakter daarvan in het bijzonder op de duidelijke en/of duurzame intenties van de bevolking, zodat de vage, veranderlijke intenties kunnen worden gefrustreerd, bij een hergroepering van maatschappelijke en ruimtelijke functies.
Deze categorie wordt echter juist in hoge mate gestuurd en opgewekt door de toevallig aanwezige (al of niet ruimtelijke) middelen, en aangezien deze in toenemende mate door het openbare (ruimtelijke) beleid, en dus door de duidelijke en duurzame intenties worden bepaald, zou men van "intentionele nivellering" kunnen spreken.
Nu zijn vage, veranderlijke intenties de bakermat van alle nieuwe intenties: hier worden nieuwe strevingen, waarden en doeleinden ontwikkeld, mede naar aanleiding van de beschikbare (ruimtelijke) middelen. Als de beschikbare middelen slechts wijzen in de éne richting van de collectieve, duidelijke en duurzame intenties, dan zou dat betekenen dat de kans op nieuwe of afwijkende behoeften, strevingen, waarden en doeleinden wordt verkleind.

Intentionele nivellering als gevolg van de realisering van enkele ruimtelijke middelen die slechts vanuit een beperkt aantal doelstellingen zijn ontworpen, is in twee opzichten een schadelijke ontwikkeling:

- er ontstaat een eenzijdige druk op een bepaald soort middelen, terwijl andere middelen onbenut blijven;
- frustratie van gestroomlijnde intenties kan moeilijk in andere intenties gecompenseerd worden.

De vraag is nu, hoe men de tweede werkwijze zou kunnen realiseren, hoe men juist de vage en/of veranderlijke intenties zou kunnen honoreren door ruimtelijke ordening.

Hier kan milieudifferentiatie, de uitbuiting van de aanwezige ruimtelijke middelen, het oreëren van zoveel mogelijk condities door structurele verrijking van de ruimtelijke orde op basis van het reeds aanwezige, een belangrijke rol spelen.
Dit moet echter niet in het wilde weg gebeuren, maar vanuit een inzicht in de oecologische functie van mensen en het ontstaan daarbinnen van meer of minder duurzame intenties.
Een dergelijk inzicht is in het FMD ontwikkeld door de totale mensoecologische functie te analyseren in basiscondities die - voor zover zij uit een actuele mensoecologische functie ontbreken - aanleiding zijn tot de menselijke intentie om in de omgeving op zoek te gaan of in te grijpen en middelen te zoeken of te ontwikkelen die het evenwicht in het totale conditiespectrum moeten herstellen.

Elke ontbrekende conditie afzonderlijk kan aanleiding zijn tot de ontwikkeling van een specifieke meer of minder duidelijke, meer of minder duurzame intentie, maar ook verschillende condities, samengesteld tot een "planologische functie". Zo kan men uit de vage en veranderlijke intentie die het gevolg is van honger, op zoek gaan naar een bakker, kruidenier of groenteman om, afhankelijk van wat men het eerst op zijn weg vindt (de beschikbare middelen) een krentebol, een reep chocolade of een banaan te kopen, maar men kan deze materiaal-conditie ook combineren met een gezelligheids- of informatie-conditie, door de planologische functie van een café-restaurant binnen te stappen.

De wijze waarop milieudifferentiatie als middel een verscheidenheid aan intenties kan dienen, is in het FMD onderzocht door milieudifferentiatie te toetsen aan de condities afzonderlijk.
Daarbij is vooronderstelt dat doeleinden, waarden, strevingen en behoeften niet op zichzelf staan en op zichzelf bestudeerd kunnen worden, maar uitsluitend gezien kunnen worden in onderling verband als onderdeel van de totale mensoecologische functie.

BIJLAGE 2 "MILIEUDIFFERENTIATIE; EEN TOEGEPAST ONDERZOEK"

F-NIVEAU 100 K.M.

Nationale polariteiten

- DE NUMMERS BIJ DE PIJLEN VERWIJZEN NAAR DE TOELICHTING IN HOOFDSTUK 3
- ELKE STIP VERTEGENWOORDIGT C.A.10 000 INWONERS

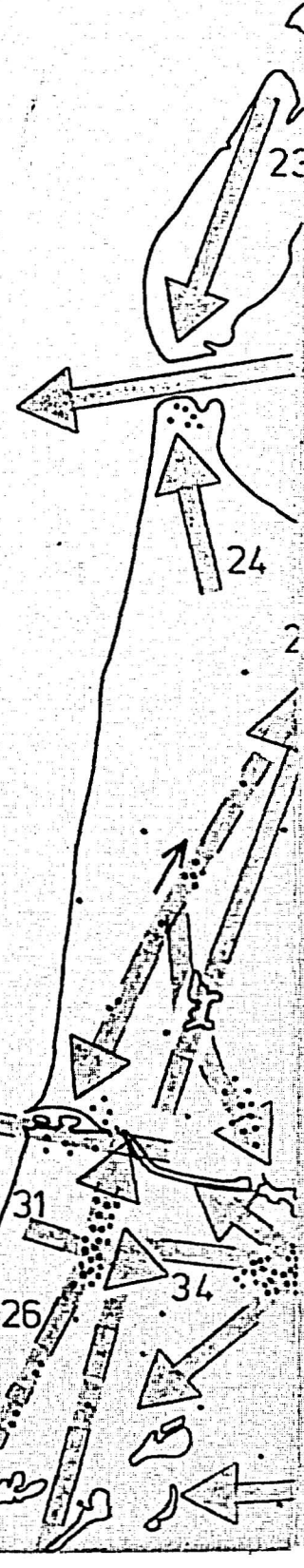

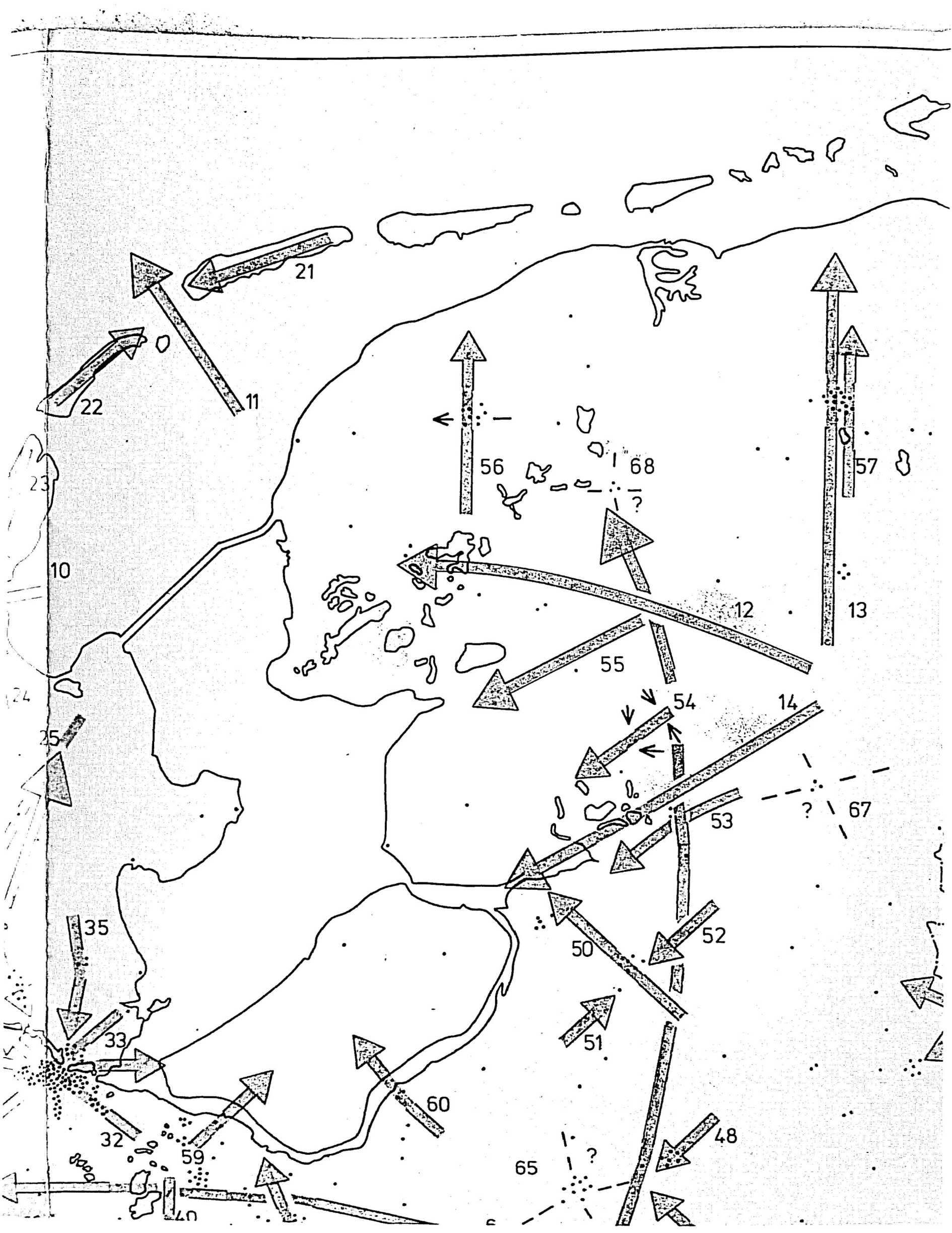
21
22
11
23
56
68
57
10
12
13
55
54
14
25
53
67
35
52
50
33
51
60
32
59
48
65
40

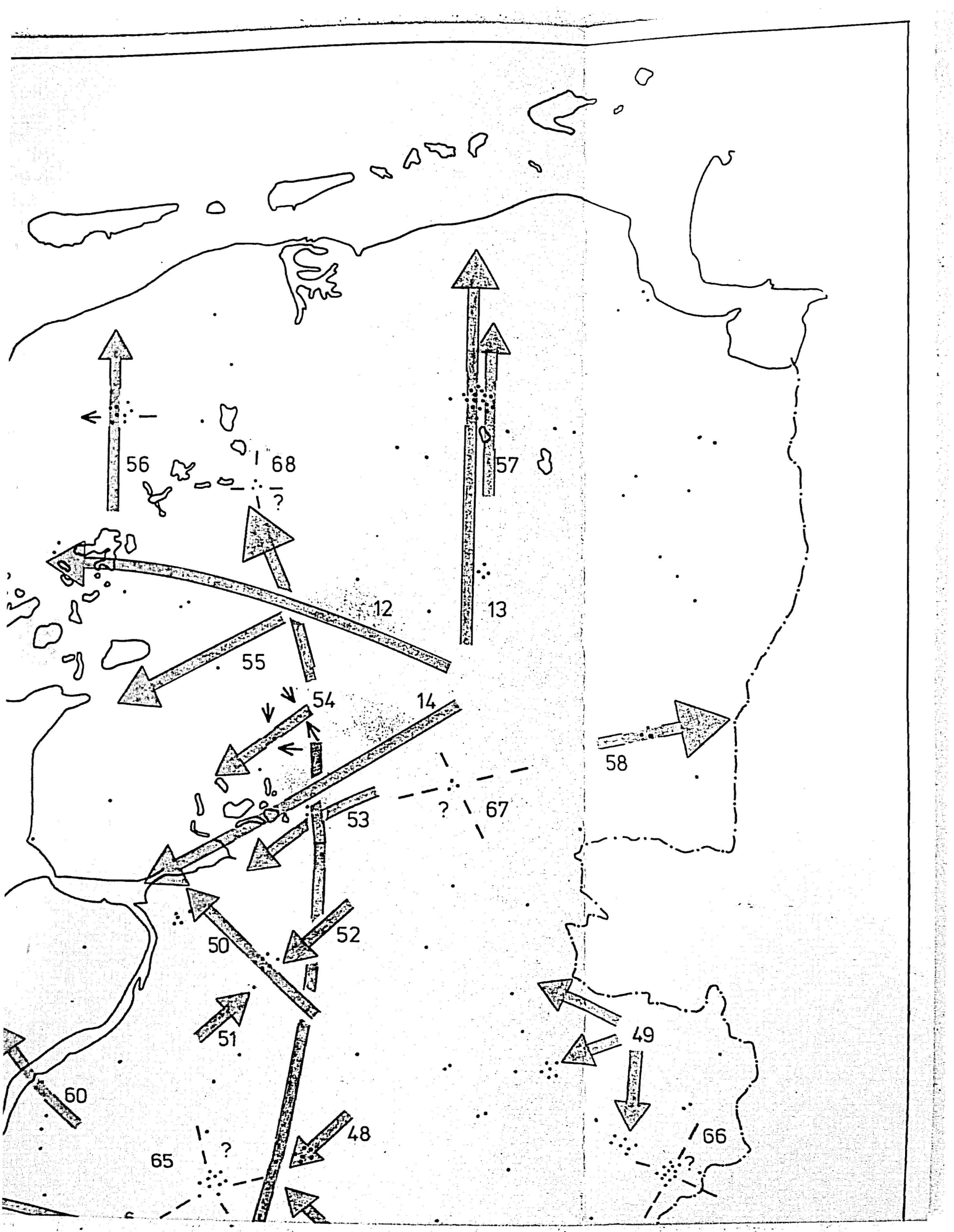
56
68
?
57
12
13
55
54
14
58
?
67
53
52
50
51
49
60
48
65
?
66
?

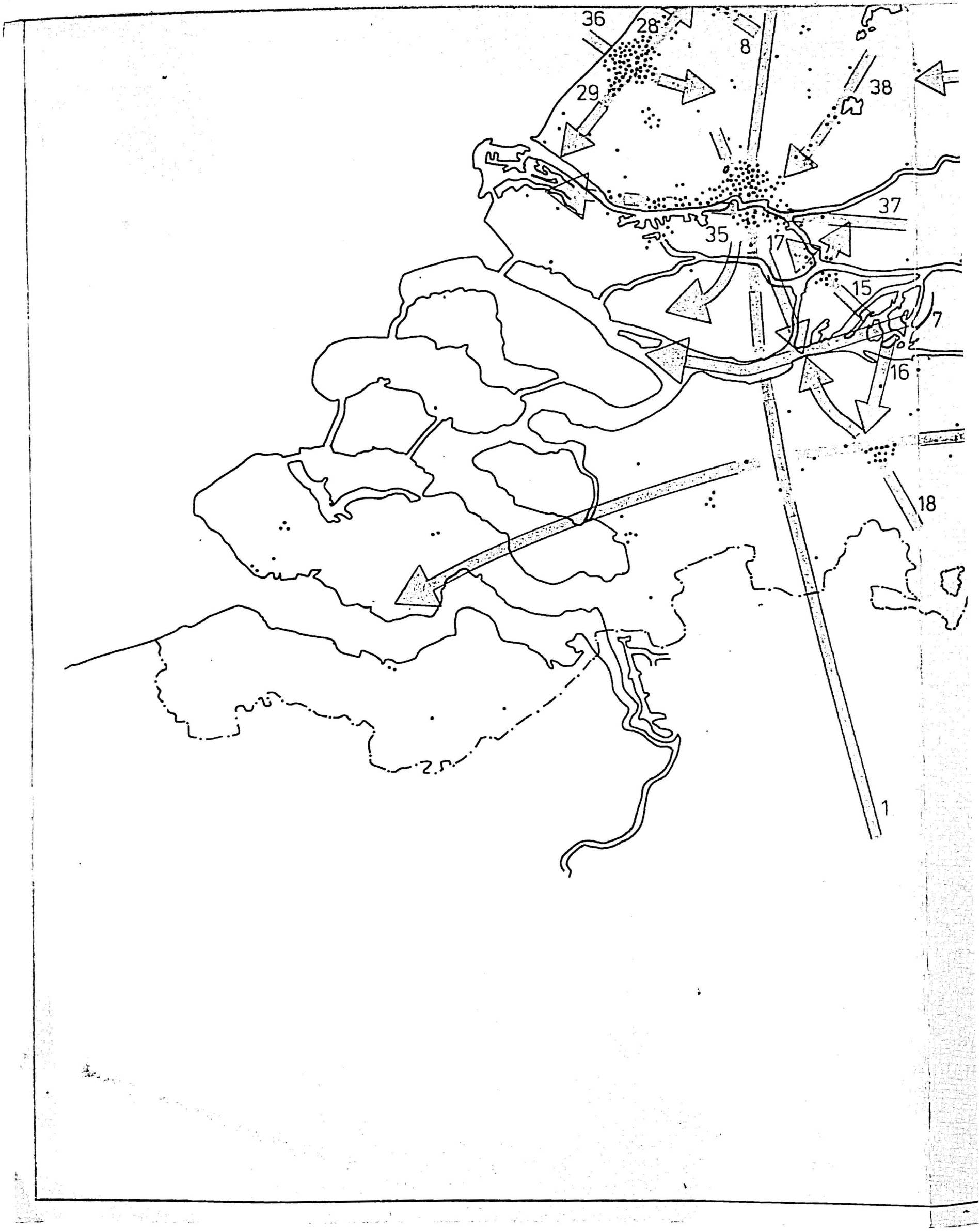
36
28
8
29
38
37
35
17
15
7
16
18
1
2.5

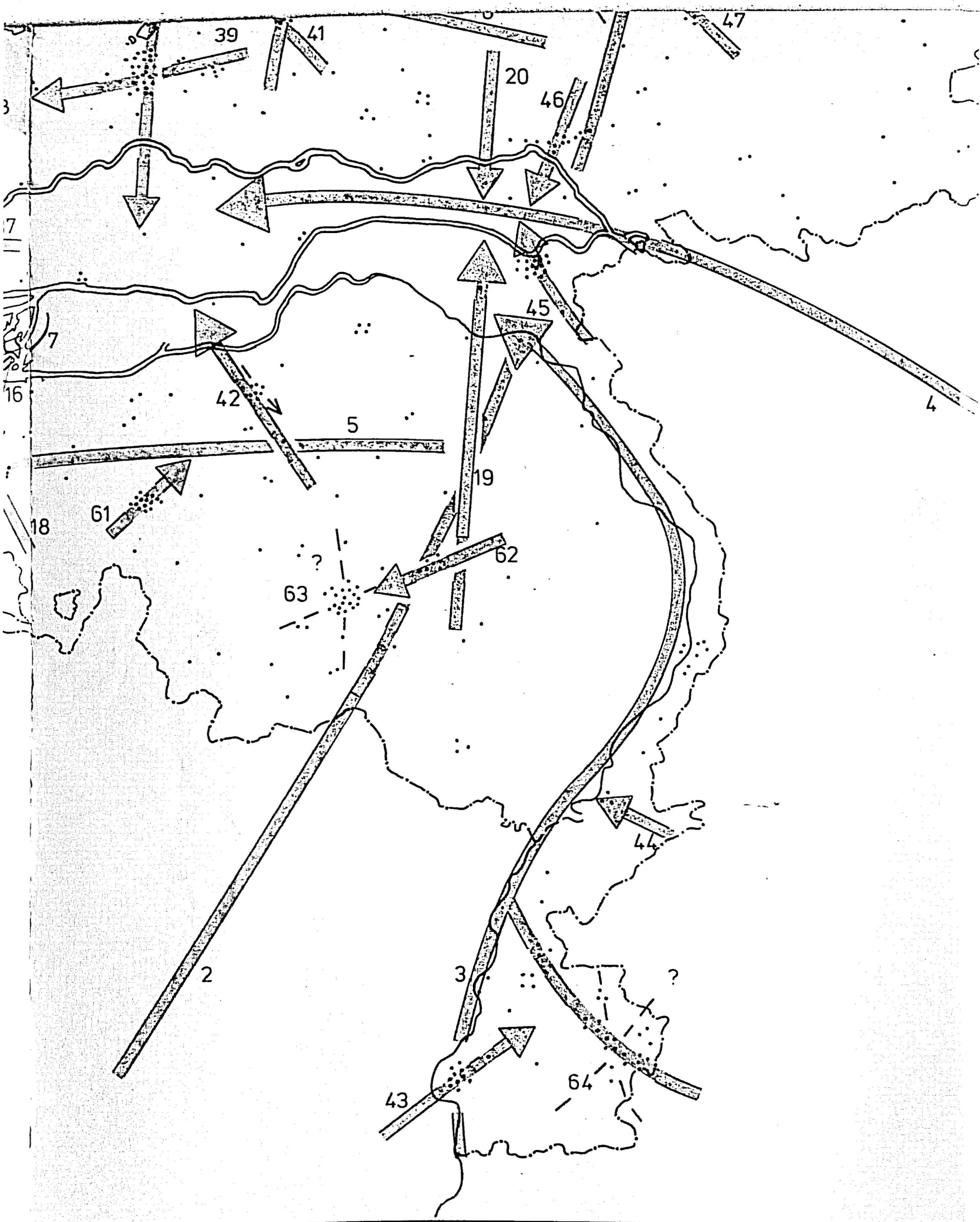
39
41
47
20
46
45
7
16
42
5
4
19
61
18
62
?
63
2
3
?
44
43
64